

Förstudierapport för

Reviderat

---

kulturmiljöprogram för

Österåkers kommun

Projektbeställare	Eva Wiström
Huvudprojektledare	Lára Heimisdóttir
Datum	2018-10-10
Diarienummer	KFN15 2018/0053

Innehållsförteckning

1. Bakgrund.....	3
1.1 Tidigare ställningstaganden.....	3
2. Projektets syfte och mål.....	3
3. Förutsättningar.....	3
3.1 Nationella och regionala intressen.....	4
3.2 Planer och program	4
4. Preliminär tidplan och kostnader	5
5. Risker.....	7
6. Förvaltningens slutsatser	7

1. Bakgrund

Denna förstudie ger ett underlag för det kommande arbetet med revideringen av Österåkers kommuns kulturmiljöprogram. Förstudien ska beskriva projektets förutsättningar, utredningsbehovet och arbetssättet för framtagandet av det reviderade kulturmiljöprogrammet.

1.1 Tidigare ställningstaganden

Kommunens nuvarande kulturmiljöprogram, I Roslagen, antogs av kommunstyrelsen 1998. I programmet pekades ut 50 miljöer med ett högt kulturhistoriskt värde. Programmet behöver nu revideras.

2. Projektets syfte och mål

Syftet med förstudien är att föreslå ett arbetssätt för det reviderade kulturmiljöprogrammet samt beskriva vilka resurser som krävs i form av personal och pengar samt att upprätta en tidplan för revideringsarbetet. Projektets mål är att utreda förutsättningarna för revideringsarbetet samt utredningsbehovet och arbetssättet för framtagandet av det reviderade kulturmiljöprogrammet.

3. Förutsättningar

I Översiktsplanen för Österåkers Kommun 2040 anges inriktningen för den långsiktiga utvecklingen av den fysiska miljön. Den föreslagna bebyggelseutvecklingen i kommunen visar att flera områden i kommunen kommer att utvecklas och växa inom en snar framtid. Dessa utvecklingsområden, huvudstråk, lokala knutpunkter och Centrala Åkersberga m.m., kommer utredas för lämplig utveckling. Därför är det viktigt med ett uppdaterat kunskapsunderlag som kan vara

vägledande i arbetet med att tillgängliggöra, bevara och skapa kunskap om kommunens historia. Att bevara kulturhistoriskt värdefulla miljöer och byggnader bidrar till att synliggöra Österåkers årsringar och förstärka kommunens identitet.

Österåkers Kommun har en stor landskapsvariation med kobbar, skärgårdsjordbruk, herrgårdslandskap, åkerbruk och skogslandskap. Kommunens läge vid vattenleder och inloppet till den historiska Långhundraleden har lämnat efter sig borgar, byar, gods och storgårdar. I den rika kulturbygden finns välbevarade helhetsmiljöer med spår som visar hur landskapet har brukats för matproduktion, energiförsörjning, skogsproduktion och här finns lämningar efter täkt- och gruvverksamhet.

3.1 Nationella och regionala intressen

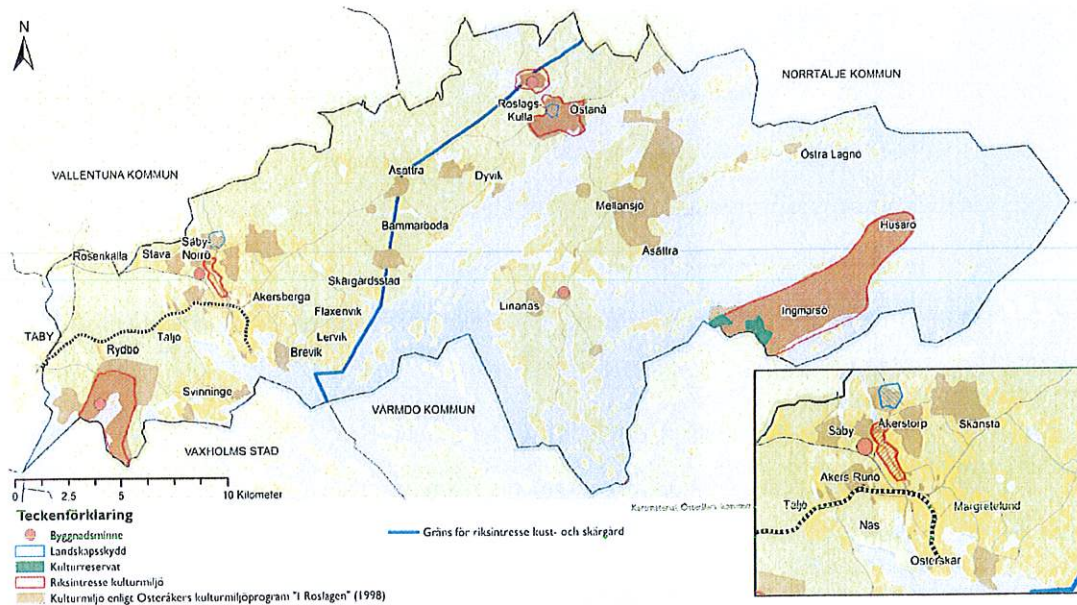
Rydboholm, Åkers kanal, Roslags-Kulla och Vira bruk är av riksintresse för kulturmiljövården. Riksintressen för kulturmiljövården är under revision och arbetet förväntas vara klart 2020.

Det finns ett stort antal fornlämningar i Österåkers Kommun. Fem byggnadsminnen finns i kommunen: Marums gård, Stora och Lilla smedjan på Vira bruk, Stora Säby och Vasatornet på Rydboholm. Kommunen har fem kyrkor: Åkersberga kyrka, Österåkers kyrka, Östra Ryds kyrka, Roslags-Kulla kyrka och Ljusterö kyrka. Fornlämningar, byggnadsminnen och kyrkor är skyddade enligt Kulturmiljölagen.

Den regionala grönstrukturen i Österåkers kommun sammanfaller i stor utsträckning med de i RUFSS regionalt utpekade gröna värdekärnorna, områden som innefattar särskilt höga rekreations-, natur- och kulturvärden.

3.2 Planer och program

Att ta fram ett nytt kulturmiljöprogram finns med på lista över aktiviteter att jobba vidare med i kommunens Översiktsplan 2040. Eftersom arbetet med kulturmiljöprogrammet är kommunövergripande berörs kommunens samtliga detaljplaner, planprogram och andra dokument inom den fysiska planeringen.

Hänsynskarta karta för kulturmiljö som visar var i kommunen hänsyn till kulturmiljön bör tas, Översiktsplan för Österåkers Kommun 2040

4. Preliminär tidplan och kostnader

Under 2018 har intervjuer med nyckelpersoner inom organisationen genomförts. Detta för att undersöka vilka olika behov ett kulturmiljöprogram bör uppfylla och vilka möjligheter man ser i de olika verksamheterna. Projektets tidplan, kostnader och arbetsuppgifter är resultatet från intervjuerna tillsammans med en omvärldsanalys av andra kommuners arbete med kulturmiljöprogram.

Under hösten 2018 bildas en projektgrupp inom kommunen med bred kunskap och kompetens från olika förvaltningar och avdelningar. I projektgruppen ingår kommunantikvarien och en kultursekreterare från kommunens Kultur- och fritidsförvaltning. I gruppen ingår även en handläggare från respektive avdelning på Samhällsbyggnadsförvaltningen: bygglovsenheten, planenheten, strategiska enheten och väg och trafik. Projektgruppen påbörjar sitt arbete under 2019. Under 2019 ska projektgruppen jobba med följande arbetsuppgifter under första halvåret 2019:

- Upphandla konsult med antikvarisk- och kulturmiljökompetens.
- Projektgruppen kommer tillsammans med konsulten att samla och utvärdera det material som finns i Översiktsplanen, gällande och pågående detaljplaner,

äldre inventeringar samt andra dokument inom den fysiska planeringen som berör kommunens kulturmiljöer.

- Kulturmiljöprogrammets form, utförande och omfattning föreslås av projektgruppen tillsammans med konsulten.
- En lista över områden som ska åter- eller nyinventeras tas fram utifrån det underlag som har tagits fram. En standard och en mall för inventeringar bestäms av projektgruppen tillsammans med konsulten.
- En projektplan för hela projektet tas fram av arbetsgruppen med tidsåtgång samt budget.

Ovanstående arbete som utförs under första halvåret 2019 beräknas kosta ca 300 000 kr.

Arbetet förväntas fortsätta under 2019 där inventeringsarbetet av kommunens kulturmiljöer kommer påbörjas. Följande arbetsuppgifter ska göras under 2019 senare hälft:

- Upphandling av konsult med antikvarisk- och kulturmiljökompetens.
- Konsulten ska inventera kommunens kulturmiljöer utifrån de mallar, standard och prioriteringar som bestäms av arbetsgruppen.
- Arbetsgruppen har kontinuerliga möten med konsulten för att diskutera inventeringens resultat.
- Vilka kulturmiljöområden som ska finnas i det reviderade kulturmiljöprogrammet och dess utförande och omfattning bestäms i arbetsgruppen utifrån underlag från upphandlad konsult.

Ovanstående arbete under andra halvåret 2019 uppskattas kosta ca 550 000 kr.

Arbetet med det reviderade kulturmiljöprogrammet förväntas fortsätta även under 2020 och 2021.

Senare delar av projektet kan eventuellt hänföras till andra pågående samhällsbyggnadsprojekt. Bidrag till nytt kulturmiljöprogram kan sökas hos Länsstyrelsen med upp till 200 000 kr.

5. Risker

De risker som kan tänkas finnas inom projektet listas nedan:

- Budget
- Personalomsättning – sjukdom, uppsägning etc.
- Interna resurser – tidsbrist m.m.
- Upphandling av eventuell konsult drar ut på tiden

6. Förvaltningens slutsatser

Ett reviderat kulturmiljöprogram föreslås med hänvisning till behovet av ett stöd till kommunens handläggare som jobbar med den fysiska planeringen.

Kulturmiljöprogrammet ska fungera som underlag för handläggning av bygglov och detaljplanering samt planering för vård och skydd av kommunens kulturmiljöer. Det reviderade kulturmiljöprogrammet ska ge riktlinjer för hur kommunens kulturmiljöer vårdas, tillgängliggörs och utvecklas.

Eftersom arbetet med kulturmiljöprogrammet är kommunövergripande kan arbetet kopplas till flera pågående projekt i den fysiska planeringen. Revideringsarbetet syftar till att skapa förutsättning för en hållbar utveckling, tillgängliggörande och bevarande av kommunens samtliga kulturmiljöer.

Arbete ska ske genom dialog med berörda förvaltningar och föreningar i kommunen.